

חוק שירות בטחון (מס' 2), תשי"ב

בישיבה קכ"ב של הכנסת השניה

התיקונים המוגשים לפניכם לחוק שירות הבטחון נדרשים על-ידי המצב החיצוני והמבנה הפנימי של עם ישראל בתקופה זו.

יותר משלוש שנים וחצי עברו מאז תמה מלחמת השחרור שהוטלה עלינו על-ידי פלישה תוקפנית של שכנינו. נצחון צבאנו והלחץ של או"ם הביאו לידי כריתת חוזה שביתת-נשק עם מצרים, הלבנון, עבר-הירדן וסוריה. אבל אנו עדיין רחוקים מהשלום כאשר היינו. אין ספק שבקרב העמים הערביים ישנם גורמים המעוניינים בשלום, אם כי קולם נשמע ברמה רק לעתים רחוקות. ישראל היתה והנה מוכנה כל הזמן לשלום, ואף-על-פי-כן — אין שלום. ואין להגיד, לצערי, שסיכויי השלום קרובים. אין ספק שרוב האומות המאוחדות, גם במערב וגם במזרח, מעוניינות בשלום בינינו ובין הערבים, כי השלום במזרח התיכון היה מגביר השלום בעולם, והיה מקדם התפתחותם הכלכלית, התרבותית והחברתית של עמי המזרח הקרוב; ושיתוף פעולה בין ישראל ועמי ערב היה מביא ברכה רבה לשני העמים השמיים, אשר ההיסטוריה הטילה עליהם לחיות בשכנות; והיה מחזק עצמאותן האמיתית של מדינות ערב, וגם מגביר מעמדם בעולם; ואף-על-פי-כן — אין שלום.

המתיחות והניגודים שבתוך האו"ם נוטלים מברית-העמים היכולת והסמכות לגזור על השלום, והמצב במדינות השונות במזרח התיכון אינו מבשר יציבות, התפתחות שקטה וסיכוי שלום, אלא להיפך.

מחוץ לשתי מדינות יציבות וחסונות במזרח התיכון, — ישראל ותורכיה, הרי כל ארצות המזרח הקרוב נתונות בתוך מערבולת של מהומות, הפיכות, אנדרלמוסיה מדינית, רציחות פוליטיות, הסרת כתר מלכים, והתחרות מתמדת של הרפתקנים ורודנים על השלטון.

באווירה מסוכסכת, מטורפת ומחושמלת זאת עלול כל זיק שיתלקח באיזו פינה שהיא להדליק תבערה שאין לראות תוצאותיה ותחומי התפשטותה. ונתחייב בנפשנו אם לא נהיה דרוכים ונכונים לכל אפשרות. יתכן שבהתפתחות מסוערת זאת יש גם מגמות חיוביות של הבראה וקידמה. ובמקום שישנן, אנו רואים אותן בעין יפה. אין ספק, שכמה דברים שנתארעו במצרים בשבועות האחרונים*, אפשר לקדם בברכה.

יחסי מצרים וישראל הם עתיקי יומין. בעצם זוהי המדינה הראשונה שנתקלנו בה במסענו הארוך על במת ההיסטוריה במשך ארבעת אלפים שנה. והפגישה הראשונה שלנו עם המצרים בימי יוסף — היתה של עזרה הדדית, אך לא כל המצרים ידעו את יוסף. פלישת מצרים לארצנו עם קום מדינת ישראל היתה בלי ספק אחד המשגים הפזיזים והאוילניים ומחוסרי האחריות ביותר שנעשו על ידי שליטי מצרים לפני ארבע שנים. ואפשר לקבל עדותו של מוחמד נגיב, ראש ההפיכה הצבאית במצרים, בשעה זאת, שהוא ורבים מחבריו בצבא התנגדו לפלישה לארץ, והאחראי הראשי למלחמה בנו היו מלך מצרים לשעבר, פארוק המודח.

יתכן שנימוקי התנגדותו של נגיב לפלישה היו צבאיים בלבד, אבל אין כל ספק שלא היתה אז ואין גם עכשיו כל סיבה ויסוד לריב בין מצרים ובין ישראל. בין שתי המדינות משתרע מדבר רחב וגדול, ואין כל מקום לסכסוכי גבולות, ולא היתה ואין שום עילה לניגוד מדיני, כלכלי או טריטוריאלי בין שתי השכנות; להיפך, שיתוף פעולה בין ישראל ומצרים היה מסייע למצרים להתגבר על הקשיים המדיניים והחברתיים בהם היא מתחבטת; התפתחותה התרבותית היתה יכולה רק ליהנות מקואופרציה עם ישראל, ואין ספק שגם מעמדה הבינלאומי היה מתחזק לא במעט על ידי כך.

מדינת ישראל רוצה לראות מצרים חפשית, עצמאית, מתקדמת, ואין אנו נוטרים לה איבה בגלל מה שעשתה לאבותינו בימי פרעה, ואפילו לא בגלל מה שעשתה לנו לפני ארבע שנים. רצוננו הטוב כלפי מצרים — למרות

* בקשר להשתלטותו של מוחמד נגיב.

התנהגותה האווילית של ממשלת פארוק כלפינו — הוכחנו בכל החדשים שבהם היתה מצרים מסובכת בריב קשה עם מעצמה עולמית גדולה. ולא עלה על לבנו לנצל קשיים אלה של מצרים למען התקיף אותה או למען התנקם בה, כאשר היא עשתה לנו עם קום מדינתנו.

ובמידה ששליטי מצרים הנוכחים מנסים לעקור השחיתות הפנימית ולהצמיד ארצם לקראת קידמה תרבותית וחברתית — אנו יכולים רק לברך אותם מקרב לב להצלחת מבצעם זה.

אולם לא נוכל להתעלם מן העובדה שגם מצרים זו אינה מגלה כל סימן של רצון טוב לתקן החטא הכבד שנעשה עלידי פארוק המודה. ואין איש מאתנו יכול להגיד בבטחה לאן פני מצרים זאת מועדות: לשלום או למלחמה.

יתכן ששליטי מצרים החדשים מתרכזים עכשיו רק בביצור שלטונם ובתיקון המעוותים הבולטים ביותר במשטרם הפנימי. ואל נמהר להוציא משפט. תקופת-מעבר זו במצרים יש בה אפשרויות רבות, גם לחסד וגם לשבט, ועלינו לעמוד על המשמר בתבונה ובכוננות.

לא כן הוא המצב בארץ השכנה, בסוריה. הרודן הסורי, שישאקלי, לא התנגד לפלישת הצבא הסורי, כנגיב המצרי, אלא הוא היה אחד ממחרחרי המלחמה והשתתף בעצמו בהתקפה נגדנו. הוא ניגף עלידי צבאנו, ובקושי הצליח לברוח ולהציל את עורו. רודן זה שתפס השלטון על סוריה זה כשנה, לא הצליח עד עכשיו לעשות משהו חיובי לטובת העם הסורי, לטובת הפלחים, הפועלים, ההשכלה העממית וכדומה. וכדרך הדיקטטורים שאין ברצונם או אין ביכלתם לשפר מצבו הפנימי של עמם, הם מפנים תשומת-לב הקהל ל"אויב החיצוני", ורק אתמול שמענו — אם נסמוך על הדברים שהעתונים מייחסים לשישאקלי — איומים נגד ישראל בנימה היטלריסטית מובהקת. לדברי הקולונל שישאקלי שנתפרסמו בעתונות, אין מקום במזרח התיכון גם לערבים וגם ליהודים, והמסקנה — יש לזרוק היהודים הימה.

לא אעורר עכשיו השאלה כיצד מתישבים איומים אלה עם חברות סוריה באו"ם ועם הצהרת שלוש המעצמות ומשלוח נשק לסוריה. אינני

עומד עכשיו בפרשת פעולתנו המדינית כלפי אר"ם וחברותיה, אלא בפרשת הבטחון, ועלינו לדעת האמת הפשוטה, האלמנטארית והאכזרית גם יחד: לגבי בטחוננו עלינו להישען קודם כל אך ורק על עצמנו, על יכולתנו ועל כוחנו, ולא על כוחות חיצוניים, גם במקרים שכוחות אלה חייבים עלינו המשפט הבינלאומי לעצור בעד המשחית. גם הפלישה הראשונה של צבאות ערב לארצנו היתה בה הפרה חמורה של מגילת אר"ם, וחברות אר"ם היו חייבות למנוע התקפה זידונית זו. אבל אילו היינו מחכים או להגנת אר"ם וסומכים עליהן, היינו נמחים מכבר מעל פני האדמה.

דברי האימים של שישאקלי אפשר שנאמרו רק לצורך פנימי של דיקטטור, והעם הסורי אינו אחראי על להג מתרברב ופילי זה; העם הסורי — יש להניח — מעונין בשלום ובתיקונים פנימיים. אבל גם הפלישה הראשונה של צבאות ערב לא באה מתוך שיקול צרכי עמי ערב ועל דעתם, ובנדון זה בוודאי נאמנה עלינו עדותו של נגיב המצרי. אל נעשה מעשה בת היענה; בריחה מראיית הסכנה — אין בה מניעת הסכנה, אלא הגדלתה. אין מקום לבהלה יתירה, מהתפארות אווילית של דיקטטור־הרפתקן ועד מעשי איבה ממש יש מרחק לא קטן, ואנו יודעים דבר פשוט שאולי אינו ידוע לשישאקלי: המרחק מדמשק לגליל אינו גדול מהמרחק מהגליל לדמשק. אבל אין להתעלם מעובדה אחת יסודית, בלתי־מפוקפקת ובעלת משמעות רבה ומסויימת: מעובדת סירובם העקשני והממושך של כל שליטי ערב לעשיית שלום עם ישראל — בניגוד לאר"ם, בניגוד לאינטרסים של עמי ערב, בניגוד לצורך השלום בעולם.

עובדה זו אומרת דרשני, והנדרש הוא: כוננות צבאית יעילה וערה, יד ביד עם רצון כן ומתמיד לשלום. והכוננות מחייבת אותנו לבדוק מזמן לזמן מכשירי ההגנה שלנו לאור המציאות המשתנה ולהתאים אותם לצרכי השעה.

עלינו לזכור ולשנן לעצמנו בלי הרף כלל אחד גדול — אם כי פשוט ומובן מאליו: אם נוכרח שוב להילחם, — לא נילחם בעבר אלא בעתיד. ומה שהצליח והתאים בעבר, אינו מוכרח ובטוח שיצליח ויתאים גם לעתיד. רבים ראו בתקומת ישראל ובנצחון צבאנו מעין נס. אם נס הוא חזיון

בלתי רגיל, נדיר ויחיד במינו, הריני מוכן לקבל הגדרת הנס. אבל אם נס פירושו משהו בניגוד לסדר הטבע, הרי בהגדרה זו ובהסתמכות על נס, יש סכנה לקיומו. "אין סומכים על הנס". אין שום איש בתוכנו סומך על הנס בעסקיו הפרטיים, ואוי ואבוי יהיה לנו אם נסמוך על הנס בדבר שתלויים בו לא רק עצמאותנו וחירותנו הלאומית, אלא עצם קיומנו הפיסי. אם ישנם בקרב שליטי ערב היוזמים מלחמה חדשה בישראל, אין כוונתם אך ורק להצר גבולי המדינה, או אפילו לשלול עצמאותנו הממלכתית, אלא כפי שאמר זאת שישאקלי — ואין דעתו זאת דעת יחיד — למחות זכר ישראל מעל פני הארץ הזאת.

ואם שוב נצטרך לעמוד בפני פולשים תוקפנים, לא נוכל לעמוד בכוחות ובאמצעים שעמדנו בהם בפעם הראשונה, כי בינתיים גשתנו הרבה דברים בתוכנו וסביבנו.

מטעמים מובנים לחברי-הכנסת לא אוכל לעמוד פה על כל השינויים שחלו סביבנו, בארצות ערב ובתוכנו. אסתפק רק בהערות מועטות: יריבינו אף הם למדו מכשלונם, והם לא ישבו לגמרי בחיבוק ידיים בארבע שנים אלה, אלא חיזקו כוחם הצבאי בכמות ובאיכות, בציד, באימוץ, בכוח-אדם, וחיזקו אותו באופן ניכר וממשי.

וחלו שינויים גם אצלנו — שינויים חיוביים ושליילים. ועדת החוץ והבטחון שומעת מזמן לזמן דין-וחשבון על הנעשה בצבא, על מחסוריו ועל התקדמותו, ומובטחני שלא תדרשו ממני דין-וחשבון כזה במליאת הכנסת; כאן אעמוד רק על הדברים הקשורים בתיקונים שאנו מציעים.

לרגל מבנה-הגילים של ישובנו, אין השנתונים מגיל 18, בשנים אלה ובשנים הקרובות, מספיקים למינימום ההכרחי בשביל קיום היחידות הבנויות על שירות חובה. ואם אנו רוצים לקיים גודל הצבא במתכונתו הנוכחית — עלינו להאריך השירות בששה חדשים. בוועדת-החוץ-והבטחון, שדנה כבר כמה פעמים על התיקון העיקרי המוצע כאן, נמסרו על-ידי המטה הכללי מספרים מפורטים בענין זה, וועדת-משנה מיוחדת שנבחרה על-ידי וועדת-החוץ-והבטחון בדקה ובחנה המספרים, ואין אני, מפני כך, צריך להביא אותם לפניכם. מבנה-גילים זה לא ישתנה בשנים הקרובות, והוא מציג

לפנינו בעיה כמותית המחייבת תיקון בחוק שירות הבטחון. בענין זה ידובר ביתר פרטות בוועדת החוץ והבטחון.

השינוי שחל בהרכב האוכלוסין לאחר קום המדינה מציג לפנינו גם בעיה איכותית חמורה, ואף בעיה זו אין לה פתרון אלא בתיקון המוצע — להעמיד תקופת השירות על שלוש חודש. על צד זה של הבעיה איכל לתת גם פה רוב ההסברות הדרושות.

הטענה שנשמעת לעתים קרובות בחלק מהעתונות נגד העליה החדשה — לא זו שנקראה „עליה חדשה“ לפני קום המדינה — אלא עליית יהודי ארצות האיסלם, שהיא כאילו ירודה ומנוונת וממיטה שואה תרבותית על ישראל, היא הד נפסד וקלוקל מהדברים שהיינו שומעים לפני שלוש שנה מפי כמה יהודי גרמניה נגד „אוסט-יודן“, כלומר נגד יהודי רוסיה ופולין. ביקורת סנוביסטית זו פסולה לא־רק מבחינה מוסרית, אלא היא מחוסרת יסוד גם מבחינה מציאותית. יהודי בבלי שקיבל בארצו השכלה גבוהה אינו נופל במאומה מיהודי גרמני או רוסי שקיבל אותה ההשכלה, והוא הדין לגבי יהודי מארוקני, מצרי או תורכי. ביסודו של דבר אין שום הבדל מהותי בין יהודי אירופאי, אמריקני, אפריקני או אסיאתי. ההבדל הוא רק בזה שלראשונים ניתנו יותר אפשרויות לחינוך יהודי וכללי, והאחרונים ניטלה מרובם כל אפשרות של חינוך.

רוב העם בישראל הם עכשיו עולים חדשים, שהגיעו לארץ במשך ארבע השנים האחרונות. זוהי העובדה החשובה ביותר הקשורה עם קום המדינה, אבל באור מבהיק זה יש גם צל כבד: העולים החדשים בחלקם הגדול לא קיבלו בילדותם ובנעורם כל חינוך, לא כללי ולא יהודי. רובם הגדול אינם יודעים עברית, אינם מכירים תולדות ישראל, אין להם מושג מהארץ ומהמפעל הציוני, גם אין להם כל הכשרה והשכלה מקצועית.

אין כל ספק שילדיהם של העולים האלה, לאחר שיקבלו חינוך שווה לכל ילדי ישראל, לא יפלו במאומה מילדי האוכלוסים הוותיקים, ה„מיוחסים“ כביכול, ויש רק להשתומם ולהצטער על כך שלתוכנו חדרה התורה הטמאה והכחבת על היתרון ה„גזעי“ כביכול של יהודי אירופה, יהודי גרמניה או יהודי רוסיה. במשך שנים-שלושה דורות קשה יהיה להבחין בין יהודי

שמוצאו מבולגריה, ממארוקו, מצ'כוסלובקיה או מתימן. ואין ספק ש"תערובת" זאת רק תעשיר ותחזק הטיפוס החדש בישראל. אולם יש לנו בעיית הזמן. אין אנו יכולים לחכות דורות; הזמן דוחק. רובו הגדול של הצבא הוא עכשיו מבני העולים החדשים, והוא לקוי בשני דברים עיקריים שבהם תלוי כושרו של צבאנו: בכושר מקצועי ובכושר רוחני-חלוצי.

עלינו להשלים עם העובדה ההיסטורית שלא ניתנה לשינוי: היינו ונהיה עם קטן; בכמותנו לא עלינו ולא נעלה אף פעם על אויבינו האפשריים, גם לא נשתווה אליהם. עמדתנו תמיד מועטים נגד מרובים — ואם נותקף נצטרך לעמוד עוד פעם מועטים נגד מרובים.

ואל גזלול בכמות. מספר החטיבות בצבא קובע הרבה מאוד. הכמות כשהיא לעצמה היא כוח עצום, ולרוב מכריע, אם אין היא מתנגשת באיכות עליונה; אבל גם האיכות העליונה צריכה להישען על כמות בלתי-מבוטלת. וכל מי שמייעץ לנו לנהוג לפי מנהג ארצות אחרות, ולא לגייס בנות — מתעלם ממצבה המיוחדת של ישראל ומסכן קיומנו ועתידנו.

בטחוננו מיוסד משום כך על הכשרת העם כולו. בכל הגילים המסוגלים לשאת נשק, לעמוד במערכה ולהילחם בשעת סכנה. ומבלי שנוכשר להיות עם לוחם — לא נהיה, כל עוד יש מלחמות בעולם, עם חי, ובוודאי לא עם עצמאי.

אבל המלחמה בימינו אינו דבר פשוט כאשר היה או כאשר נדמה לפנים. מלאכת הצבא מחייבת לא רק אימון לסדר ולמשמעת ולשימוש יעיל בנשק. הצבא המודרני הוא אורגאניזציה מורכבת וממוכנת, והיא פועלת בשלושה ממדים, ושני הדברים היסודיים שבהם מותנית יעילותה והצלחתה: — עצמת האש ומהירות התנועה — תלויים עכשיו במכונות ובמכשירים מסובכים ודקים, הדורשים ידיעה מקצועית רבה בשימוש כלי רכב מוטורי, ריגים, ראדרים, טלפונים, רדיו, אלקטרונים, מכשירי חשמל ומכונות כבדות ומורכבות ביבשה, בים ובאוויר, נוסף על השימוש בכלי נשק מכל המינים, קלים וכבדים, המופעלים באנרגיה שרירית, באנרגיה מיכאנית, באנרגיה חשמלית, ובאנרגיה אלקטרונית.

האימון המקצועי הדרוש לאנשי הצבא שלנו — בעצם צריך להינתן

לנוער בבת־ספר אורחיים, לשם מטרת משקיות, אולם ההכשרה המקצועית היתה לקויה אצלנו גם בשוב הוותיק לפני קום המדינה, והיא לקויה שבעתים בשוב החדש שנתוסף אחרי מלחמת השחרור.

ועל צבא־הגנה לישראל הוטל להיות בית־הספר המקצועי הגדול ביותר, המכשיר את הנוער שלנו למקצועות טכניים, מיכאניים, למקצועות של הובלה, קשרות, טלגרף, טלפון, מסגרות, חשמלאות, בנין, רפדות, שרטוט, הלחמה, נגרות, מדידה, חרטות ועוד, מלבד שורה שלמה של תפקידים מינהליים ציבוריים.

יש מקצועות שדורשים הכשרה עד עשרים וארבעה חודש ויותר, ואין הצבא מספיק ליהנות מההכשרה שהוא נותן לחניכיו. היא איננה הולכת לאיבוד, מפני שמרוויח העם, כי נותנים לו בעלי־מלאכה. אבל לא די לו לצבא בטוראים בעלי־מקצוע בלבד — הוא זקוק גם למפקדים בעלי־מקצוע, והכשרתם דורשת זמן עוד יותר רב. הצבא הוא גם בית־הספר הגדול ביותר בארץ להקניית הלשון העברית לנוער שלנו. נמצא עתונאי זרזי שהסביר לנו אתמול או שלשום שהיהודים בצבא הליטאי למדו „ליטאית צבאית“ במשך יום או יומיים, ומשום כך אין צורך בשירות מוארך. העתונאי החרוץ שכח שבטחון מדינת ליטא לא נשען על החיילים היהודיים, אלא על החיילים הליטאיים, שידעו לשונם הליטאית גם לפני היכנסם לצבא. החייל היהודי, שעליו נשען בטחון המדינה הזאת, איננו יודע ברובו המכריע את הלשון העברית לפני היכנסו לצבא, והוא צריך ללמוד לא „עברית צבאית“, אלא צבאיות עברית. ובלי התערות ושרשים בידעת הארץ, הלשון, התרבות והמפעל היהודי, אין החייל, גם לאחר האימון הצבאי והמקצועי הטוב ביותר, ראוי לשליחותו; מבלי שתפעם בתוכו הרוח העברית ומבלי שיהיה מעורה ומושרש בתרבות העם ונאמן ליעודו ההיסטורי — אין החייל בישראל מתאים לתפקידו.

הצינור הראשון והראשי להתערות הנפשית במדינה וביעודיה הוא ידיעת הלשון העברית. בכל עם נורמלי ידיעת הלשון נתונה מאליה לכל בני האומה מבטן ומלידה, והדורות הבאים שיגדלו בארץ לא יפלו בנדון זה מכל עם אחר. אך שוב אין אנו יכולים לחכות; הזמן דוחק, ועלינו לתקן במדינתנו

במשך שנים אחדות מה שעיוותו דורות רבים בגולה. הצבא נאלץ, מתוך צרכי בטחון, להיהפך לבית-ספר יסודי שבו לומדים הלשון העברית אלפי בני שמונה-עשרה במשך חמישה חדשים, 60—120 שעות בבסיסי אימונים ועוד כמה עשרות שעות במסגרת היחידה הצבאית שאליה נשלח הטירון.

יש לקיים גם קורסים מרוכזים לעברית, המבוצעים בבית-ספר מיוחד ונמשכים בממוצע 14—21 ימים תמימים. יש גם קורסים יותר ארוכים, עד חדשיים, לחניכים המיועדים להיות קצינים בצבא, או מועמדים לקורס של טיס או למקצוע אחראי אחר. הצבא מוכרח גם לתת לחניכים, וביוחד לאלה המיועדים להיות סמלים וקצינים, יסודות השכלה כללית, שהחניכים לא קיבלו בילדותם.

כוחות הבטחון שלנו מורכבים, כידוע לכם, מארבעה סוגים: (א) משירות חובה — אלה מבני 18—29; (ב) משירות קבע — שהם כולם מתנדבים; (ג) מאנשי מילואים — עד שנת 49; (ד) מאזרחים העובדים בצבא בעבודה מקצועית ועושים שירותים מינהליים ופקידותיים, כשאין די כוח אדם בשירות החובה ובצבא הקבע.

מטעמים כלכליים ותקציביים יש, לדעתי, צורך להקטין עד כמה שאפשר שירות האזרחים בצבא הקבע. אחרי התמרונים הנערכים בחודשים האלה, אני מקווה שאפשר יהיה גם להמעיט בגיוס אנשי המילואים, ובמקום חודש לשנה, יתכן שייקראו מהשנה הבאה ואילך רק אחת לשנתיים, מחוץ לסוגים מסוימים שיהיה הכרח לגייסם כמקודם שנה שנה.

אולם לרגל מיבנה הגילים שקיים עכשיו בשוב שלנו, לא נוכל לעמוד במינימום השירותים, האימונים והכוחות הסדירים ההכרחיים ולקיים האיכות המקצועית והרוחנית בצבא, בלי הגדלת שירות החובה מ-24 ל-30 חודש. למען אפשר לחלק מצעירים אלה הרוצים להמשיך לימודיהם משנת 20 ומעלה בלי עיכובים יתירים, אנו מציעים שבני שבע-עשרה וחצי יוכלו להיכנס לשירות חובה, ולא רק בני 18, אם יתמלאו שלושת התנאים הבאים: (א) שבדיקת רופא תאשר בכל מקרה כושרו הגופני של הנער לשירות בצבא; (ב) שהנער בעצמו יתנדב לכך; (ג) שהוריו או אפיטרופסיו של הנער יתנו הסכמתם לכך בכתב.

התוספת של 6 חדשים לא תחול על אלה שכבר משרתים בצבא 18 חודש. תקופת השירות הסדיר תופחת בשביל סוג זה באופן מודרג, כפי שייקבע בתקנות.

גם עולים שהגיעו לגיל 27 ומעלה — לא תוארך תקופת שירותם. משרד-הבטחון והמטה מעיינים עכשיו בהצעה לשחרר לגמרי משירות סדיר עולים אשר שירתו בצבא בארצות מגוריהם. במקרה שיוחלט על פיטורים משירות סדיר יצטרכו רק ללכת לבסיס אימונים ל-3 עד 6 חדשים. שאר התיקונים המוצעים לכם אינם טעונים הסברה מרובה. מתוך הסכם עם משרד-הבריאות והסתדרות-הרופאים, אנו מציעים להעלות גיל הגיוס של רופאים לשירות חובה. לפי ההצעה המוסכמת על-ידי הסתדרות-הרופאים, אפשר יהיה לחייב רופאים עד גיל 34 ועד בכלל לשרת במשך שנתיים, ומ-35 ועד 38 ועד בכלל — למשך שנה אחת. בדרך כלל אין מספר הרופאים בישראל פחות ממספר הרופאים בארצות מתקנות אחרות, אבל רובם הגדול מרוכז בערים, וגם גילם הוא גבוה יותר מאשר בארצות אחרות. בצבא, וכמובן במעבדות ובישובים מרוחקים ומבודדים, יש מחסור מסוכן ברופאים. ברצוני לציין בהוקרה רבה עמדתה של הסתדרות הרופאים, שהסכימה מרצונה הטוב להרים גיל הגיוס של הרופאים, למען ספק צרכי העליה, ההתישבות והבטחון.

לעומת זאת אנו מציעים באחד התיקונים להוריד גיל החייבים בשירות מילואים. לפי החוק הקיים, חייבים בשירות עתודות עד גיל 49; אנו מציעים שגיל זה יורד לגיל של 44 ועד בכלל, מחוץ לבעלי מקצועות מסוימים, שיש בהם צורך מיוחד, ומפקדים מדרגת סגן-משנה ומעלה. בני גילים אלה, מ-45 ועד 49, יחויבו רק בשירות הג"א — התגוננות אזרחית בשעת הפצצות. אנו גם מציעים להאריך לעוד שנה נוספת התיקון המתקבל שנה שנה בדבר הנח"ל, האומר שעד יום א' בתשרי תשי"ד (10 בספטמבר 1953) רשאי שר-הבטחון להורות לגבי יוצא-צבא בגיל 18 או יותר, כי תקופת שירותו הסדיר המיועדת להכשרה חקלאית תידחה או תוקדש כולה או מקצתה לשירות סדיר, שאינו בגדר הכשרה חקלאית. יחד עם תיקון זה, ישקוד משרד-הבטחון להגדיל מספר אנשי הנח"ל.

דברי תשובה

בישיבה קכ"ב של הכנסת השניה

שר-החץ הבהיר נקודות חשובות אחדות במידה שהן היו טעונות הבהרה נוספת. ברצוני לסלק טעויות אחדות שנתעוררו אגב הוויכוח, וגם להעיר מספר הערות עקרוניות.

חבריהכנסת ברנשטיין ייחס לי דבר, — ואני מניח בלי כל כוונה רעה, — שהוא היפוכו של מה שאמרתי. לפי שמיעתו — ואין אני יכול לחייב אותו בהקשבה יתרה, — יצא שאמרתי כאילו המצב במצרים הוא כזה, שהוא מאפשר לשחרר צבאנו בכלל. זה לא כל-כך מדויק. בדברי על מצרים ציינתי כמה דברים חיוביים שנעשו, — ויש לראות החיוב במקום שישנו, — אולם הוספתי: „גם מצרים זו אינה מגלה כל סימן של רצון טוב לתקן החטא הכבד שנעשה על-ידי פארוק המודח, ואין איש מאתנו יכול להגיד בבטחה לאן פני מצרים זו מועדות: לשלום או למלחמה“. אני מודה ומתודה כי ישנם כמה וכמה דברים שאינני יודע. אינני יודע לאן מועדות פני מצרים, ולא רק פניה היא, כי אם גם פני ארצות רבות אחרות. אינני סבור כי אפשר בכלל לראות הכל מראש. באופן תיאורטי אפשרי היה הדבר, אילו היה זה מוח גדול יודע בפרוטרוט כל מה שנעשה ברגע מסוים בכל הקוסמוס; על-ידי כך היה יכול לדעת בדיוק נמרץ מה שיקרה עד סוף כל הדורות. אולם, קשה להניח שהמוח האנושי יגיע פעם לידי ידיעה כזאת, והרבה דברים, חושש אני — רוב הדברים, אינם ידועים לנו, ולכן אי-אפשר לראות הכל מראש. ואין אני יודע אם יש איזו שהיא שְנִסָּה קרובה לשלום, אבל אם שְנִסָּה כזאת קיימת — אסור להחמיץ אותה. אמנם אנו עומדים עכשיו בפרשה של גיוס הצבא, אבל לצבא יש שייכות גדולה מאוד לעניני שלום. הדבר איננו דווקא לפי אימרתו של קלאוזביץ אשר כולם חוזרים עליה, כאילו מלחמה היא המשך של מדיניות באמצעים אחרים. לי נראים יותר דברי חכם אחר שאמר, כי מלחמה זוהי פשיטת רגל של מדיניות.

כל ימי ועד היום הזה ראיתי, כציוני וכיהודי, בשלום ובהבנה עם הערבים ערך יסודי וראשוני. בספרי הראשון שפרסמתי בארץ לפני למעלה מ־20 שנה, בשם „אנחנו ושכנינו“ עמדתי על חשיבות השלום עם הערבים. כאשר נכנסתי להנהלה הציונית בשנת 1933 ראיתי עצמי חייב לבחון ולהגשים הדברים שלהם הטפתי בשעה שלא הייתי חבר בהנהלה. התחלתי בשיחות עם מנהיגים ערבים; עם מוסה עלמי שהיה מדבר אתי בשם המופתי; עם עוני עבדול האדי; עם אנטוניוס; עם מנהיגי הערבים בסוריה — אחסאן ביי גאברי וארסלן; עם מנהיגים לבנוניים כריאד א־סולח ואחרים; עם שליחיו של אבן סעוד. הייתי חושב זאת לחטא כבד לא רק לגבי דורנו כי אם לגבי הדורות הבאים, אילו לא היינו עושים מצדנו ככל האפשר למען הגיע לידי הבנה הדדית עם שכנינו הערבים, ואילו היו הדורות הבאים יכולים להאשים ממשלת ישראל שהיא החמיצה איזו הזדמנות שהיא לשלום. באופן פורמאלי הממשלה הזאת אחראית אך ורק בפני הכנסת, ואני מקבל זאת ללא כל הרהור וערעור; אולם מותר לאדם להעמיס על עצמו עוד אחריות, ולי נראה כי דורנו זה אחראי בפני כל הדורות הבאים. הדברים שיחתכו בדורנו יקבעו גורל דורות רבים בישראל. ובכל דבר שאני עושה אני רואה לפני רק הכנסת של היום, אלא העם כולו, ולא בדור זה בלבד, אלא בדורות שיבואו. לא הייתי רוצה להיות האיש שנכדינו או נכדי־נכדינו יאשימו אותי בכך שהיתה אולי שנסה לשלום יהודי־ערבי באיזו שעה שהיא והוא החמיץ אותה. לא אחשוש לעבוד למען השלום גם אם אכשל ולאחר־כך יצחקו לי ויאמרו: הנה, רועה־רוח וחזוה־שוא.

זכורני שפאציפיסט גדול אחד לעג לי כאשר אמרתי כי עבדאללה הוא מן השליטים הנבונים בארצות ערב; אני חושב זאת עד היום הזה, והיום יותר מאשר מקודם. כי בינתיים מת עבדאללה. כל זמן שאדם חי הוא יכול להשתנות — היום הוא בציונים כלליים, מחר במפ"ם, ומחרתיים ביבסקציה; אבל אחרי המוות...

אולם, יחד עם ההכרח והכושר הנפשי לארוב לכל אפשרות של שלום, אנו מצווים — כי בנפשנו הדבר — על כוננות מתמדת למלחמה. אני שמח שחבר־הכנסת ברנשטיין מבין בעיית הבטחון שלנו ואמר שזוהי

בעיה של קיום או חדלון. למספר חברים מספסלי "חרות" יש רצפט קל לבטחון — שינוי גבולות. אני רואה חובה להגיד להם שהם מערבבים שתי פרשיות. לא דרוש הנימוק של בטחון להיות נגד חלוקת ירושלים. לי יש נימוקים יותר חשובים מאשר בטחון. גם אילו לא היו כלל מלחמות בעולם — היו לי נימוקים צודקים נגד חלוקת ירושלים; ויבוא יום — אני בטוח בכך בהחלט — שלא יהיו מלחמות בעולם. אבל אין צורך לקשור שני הדברים. בטחוננו אינו בעיית גבולות; זוהי הונאה עצמית. אני מקבל דברי חברי הכנסת בן-אהרן שבענין הנכבד הזה, בענין הבטחון, אין פניה מפלגתית. בשאלה זו אנו יכולים לדבר זה אל זה כחברים — בכל אופן יש לב פתוח להבנה הדדית. ואני רוצה להגיד לחברים אלה — אם הם סבורים שאילו היו גבולות אחרים למדינת-ישראל, לא היתה בפנינו אותה בעיה של בטחון — הם טועים טעות מסוכנת, ואינם יודעים באיזה עולם הם חיים. כשבעים מיליון ערבים יושבים מעבר לגבולות שלנו, והם מגיעים עד האטלנטיק; האם סבורים אנשי "חרות" שגבול ישראל יזוז עד האוקיינוס האטלנטי? אני יודע אם יש דבר כזה שקוראים לו בשם גבולות היסטוריים. חקרתי שנים רבות בענין הגבולות וההיסטוריה של ארץ-ישראל, ואני כופר שיש גבולות היסטוריים. אבל, נניח שיש גבולות היסטוריים, והגענו עד הגבולות האלה — לגבי בטחוננו, העובדה במקומה עומדת: שבעים המיליון יושבים מעבר לגבולות, ויהיו הגבולות אשר יהיו — לישראל יש בעיית בטחון חמורה שאין כמותה, ואין לה פתרון אלא בשתיים: בכוננות צבאית מכסימלית ובחתיירה מתמדת, כנה וערה לשלום. — שני הדברים האלה גם יחד. בבטחוננו אין לנו להישען אלא על עצמנו. אמרתי זאת אתמול ואינני צריך לחזור על הדבר. — אוי ואבוי יהיה לנו אם אנחנו גם לא נראה שיש עוד כוחות בעולם. וכוחות גדולים ואדירים. אין אנחנו פועלים בחלל ריק, ויש הכרח שנוכל להישען גם על צדקתנו — ולא רק על כוחנו בלבד, אם כי בלי כוח, שום צדקה לא תעמוד לנו: אין צדק בלי כוח. והילכך בטחוננו הוא רק בשני הדברים האלה: בכוננות צבאית ובחתיירה לשלום.

אין דמיון לבעיית הבטחון שלנו בשום מדינה בעולם. זוהי בעיה יחידה במינה, כשם שאנחנו עם יחיד במינו; שום מדינה לא קמה בתנאים שבהם

קמה מדינת-ישראל. ומי שאינו רואה דבר זה, אינו מבין בעיית הבטחון שלנו. ושומה עלינו בכל שעה ובכל רגע לשקוד על מכסימום של כוננות צבאית ועל מכסימום של חתירה לשלום; כל סדק קל שנפתח לשלום — עלינו לשקוד על הרחבתו. אם גם יכזב — לא נתיאש. אבל, ברגע זה אנו עוסקים בפרשת הכוננות הצבאית. עם חברי-הכנסת מיקונים וסנה אין לי כל ויכוח בענין זה, הם שקועים בריב שבין שני הקיסרים הגדולים בעולם — יכריעו הם בריב זה.

נשמעה כאן טענה צודקת — אך לא לענין. אומרים לנו: כאשר אתם באים להטיל עומס על הבחורים — ואני על ענין העומס הזה עוד אגיד מלים אחדות, — מדוע לא תעמיסוהו על הבנות? מדוע לא תגייסו בנות דתיות? הודעתי כאן פעמים אחדות — והודעה זו קיימת והיא תקוים, — שאם ממשלה זו תתקיים ואני אהיה בתוכה, יבוא תיקון לחוק גיוס הבנות בערך לפי הקווים שהציע כאן פעם חבר-הכנסת זיסמן, לגייס בנות דתיות לשירות לאומי, אם כי לא במסגרת צבאית; תיקון זה יבוא בזמנו ולא יאחר. ממשלה זו, כשהיא מתחייבת על איזה דבר, תקיים אותו. התחייבות זו עומדת, אך אין היא שייכת לענין. אילו כבר תיקנו התיקון הזה — גם אז היינו עומדים בפני ההכרח להגדיל שירות הבנים בששה חדשים, ואם לא הבהרתי זאת דיי בדברי הפתיחה שלי, עשו זאת שר-החוץ וגם חבר-הכנסת יזהר הררי. — ועוד יבוררו הפרטים בוועדה, כי הבעיה היא, כפי שהיא נוסחה בדיוק ולענין על-ידי שר-החוץ: לא להגדיל כמות הצבא אלא למנוע הקטנתו. ועל ענין זה ידונו בפרוטרוט בוועדה.

עלי להוסיף עוד מלים אחדות לענין של כמות ואיכות. עלינו לראות חשיבותם של שני הדברים. אנחנו היהודים נוטים תמיד למוניסים, אך יש מוניסים ומוניסים. יש מוניסים שהוא מוצדק ויש בו תוכן גדול וחיובי, וזהו האחדות הכוללת של כל ההוויה הקוסמית או האחדות האלוהית. אבל, המוניסים בדברים קטנים הוא אבסורדי, — זהו חד-צדדיות וראיה לקויה. חשובה לאין-ערוך האיכות העליונה בצבא, אבל איכות בלבד לא מספיקה; הכמות היא חיונית, היא קובעת. וחברי-הכנסת ואחרים ששמעו אותי מדבר השכם

והערב על חשיבות האיכות בצבא — לא יחשדו בי שאני מזלזל בערך האיכות. אבל אל יזלזל איש בערך הכמות.

ולא רק בכמות כוח האדם, אלא בכמות החומר, הנשק, הציוד. ברוח בלבד — לא נעמוד, ואני יודע הפסוק „לא בחיל ולא בכוח, כי אם ברוח“, — אין פסוק זה הולם דרכי הבטחון. כאן עלינו להגיד: בחיל, בכוח וברוח, בלי הנשק ובלי החיל לא היינו עומדים. ולא פחות ממישהו כאן אני יודע להעריך את הרוח וחשיבותו המלחמתית, ואשרינו שזו היתה הרוח של בחורינו כשנקראו לעמוד בשער, וידעתי שיש לסמוך על רוח הנוער. אבל אני מודה שאת התכונה להתגוננותנו במלחמת השחרור התחלתי בדאגה לנשק, שלוש שנים וחצי לפני פרוץ המלחמה, כי מכריעים הטאנקים, המטוסים, התותחים, הרובים, ומכונות היריה, ושום איינשטיין לא יעמוד נגד כדור של רובה, וכדור של רובה יהרוג איש הרוח בדיוק כמו שיהרוג איש פשוט. הרוח בלבד לא תועיל. כשיש כוח אדם, ויש נשק — מתעלה החשיבות המכרעת של הרוח. ואל נעשה אנטייתזה של הכמות והאיכות. דרושה לנו כמות מכסימלית, ועלינו לגייס מכסימום של כוח האדם שלנו, ומכסימום כוח האדם שלנו זה איש ואשה, כפי שאמר רב ואחריו הרמב"ם: „הכל יוצאין, ואפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה“, והרמב"ם מוסיף שעושים מלחמה אפילו בשבת, וגם הפיטורין שהתורה פטרה איש שבנה בית חדש או אירש אשה — נאמרו על מלחמת רשות, ולא על מלחמת-מצוה, כלומר מלחמת התגוננות. ממלחמה זו אין לפטור לא איש ולא אשה. זהו הדין היהודי, וזהו הכרח הקיום של מדינת-ישראל.

ועוד הערה אחת: הצבא בימי שלום אינו עוסק רק באימונים, יש לו תפקידי-בטחון שוטפים. מישוהו אמר שמצב היחסים בינינו לבין הארצות השכנות הורע. אינני יודע על יסוד מה אמר זאת, כי אינני יודע מתי היה המצב יותר טוב. המצב הוא חמור כל הזמן. הייתי מגדיר המצב הקיים לא רק בחוסר שלום ולא כמלחמה קרה. יש רע מזה. יש מלחמה זעירה. בכל שבוע נהרגים אנשים משני הצדדים — מהצד השני הרבה יותר, אבל זה אינו מנחם אותי; איני רוצה שיהרג אף אחד מאיזה צד שהוא, ובוודאי לא מהצד שלנו. אולם — המצב הוא שנהרגים. בוועדת-החוק מסרתי בעניין זה

פרטים מלאים, ובקרוב אמסור בכנסת הודעה על כך לרגל מקרה כפר ערא. קוראים לזה בשם "הסתננות", אבל אין זו הסתננות שלווה, אלא מלחמה זעירה. שבוע שבוע נהרגים תושבי ישראל, יהודים וערבים, חיילים ואזרחים, ואיני יכול, לצערי, לתת הבטחה או סיכוי לכנסת ולעם, שדבר זה יחדל בקרוב, אינני רואה שום סיכוי לזה, ואינני מאמין בתרופה של החברים מסיעת "חרות". תרופה זאת אולי טובה לגופה, אם היא באה בזמנה הנכון. אולם ההסתננות וכל מה שכרוך בה אינה פרי הגבולות. גבולות יותר נורמאליים וטבעיים היו אולי מחמירים בעיית ההסתננות. אינני רוצה להיכנס לבידור זה עכשיו. אבל אני קובע: יש מלחמה זעירה, והיא זעירה — אך ורק מפני שיש לנו כוח, מפני שיש לנו צבא; הוא הממלא תפקידי בטחון, גם בשעת שלום; ולא רק תפקידי אימון, אם כי בשעת שלום הדבר העיקרי הוא אימון בלבד, אבל לנו לא ניתן להסתפק באימון.

ועכשיו מלים אחדות על האיכות, ואני מבקש מכם לזכור דברי שר-החוץ, ולא לחשוב על איכות וכמות כסותרות זו לזו. עם קבלת חוק שירות הבטחון — גולד צבא-הגנה לישראל בדמותו הנוכחית, יען כי בשעת המלחמה, והמלחמה, כידוע, באה יחד עם המדינה, לא היתה המחשבה פנויה לשכלול הארגוני של הצבא; — הכריע אז הרצון והצורך לנצח. ומשום כך השלמנו עם כמה סידורים לקויים (כשאזכה להיות שוב חפשי ואוכל לעסוק בזכרונות, יהיה לי מה לספר בענין זה שלא ידוע לקהל הרחב). היו סידורים, הרגלים, נטיות ואינטרסים שצמחו בימי השלטון הזר, בטרם היינו למדינה, ולא היה זמן וסיפק לשנות מיד ירושת העבר הנפסדת ולהתאים הכל לצרכי המדינה, והיה הכרח להצטמצם במאמץ אחד מרכזי — לנצח. משום כך קרו כמה דברים משונים, אשר בצבא מסודר לא יתכנו כלל, ואשר חלק מהדברים אינם ידועים כלל לציבור, ואין הכרח שידע אותם עכשיו. לאחר תום הקרבות הוכנס חוק שירות הבטחון, באבגוסט 1949, שעליו מבוסס עכשיו המשטר בצבאנו. בהכנסת החוק אמרתי דבר שאינו מקובל בעולם, אבל חשבתי אותו להכרח ולמובן מאליו במציאות המיוחדת שלנו, — שהצבא שלנו יהיה גם בית-היוצר של נוער חלוצי, מצרף לגלויות המכונסות ומעצב דמות האומה, ואז יצא חבר-כנסת, בעל עבר חלוצי וזכויות רבות בתנועת

הפועלים ובהגנה, וחלק עלי וטען, שיש סטיכיה שלילית לצבא, וקארייריזם, בטלה והתהדרות טבועים בטבע של צבא, ואין זה מקרה שצבאות בעולם היו קן לנחשלות, לנתינות מדוכאת, לשמרנות מקודשת ולפאשיזם, ועוד דברים גוראים ומפחידים כאלה. ואני טענתי אז ואני טוען גם עכשיו, שכל הדברים האלה אינם טבועים בטבע הצבא, אלא בטבע משטרים ומדינות מסוימים; וכשם שיתכן צבא רע ושמרני וקארייריסטי, יתכן צבא משובח, חלוצי, ותרבותי ודמוקרטי. לנו נחוץ צבא לא רק לבטחון — אלא כבית-היוצר של האומה, בלי זאת לא יתכן בטחון. אין אנחנו עדיין עם, וארצנו טרם נבנתה, והצבא, שאינו אלא נוער האומה הנתון במסגרת של חובה לאומית, חייב לשמש כוח בונה ויוצר, ועליו לעצב אחדות העם ולסלק מחיצות השבטים הגלותיים, לסייע להפרחת השממה וליישב הגבולות. כי בלי כל אלה — אין בטחון.

חבר-הכנסת בן-אהרן גיסה לגלות אמריקה חדשה וללמד אותנו שלנו נחוץ עם לוחם. הוא גם הטיף לחלוציות, לציונות ולעליה. איני רוצה לקפח שכרו על הטפה מקורית זו, ואני מוכן להסכים לדבריו שלנו דרוש עם לוחם. אבל למען שיהיה לנו עם לוחם, נחוץ שיהיה לנו עם. ועלי, לצערי הרב, לקבוע שאין אנו עדיין עם. ואני ציוני כל ימי ואיני כופר חלילה בקיום עם ישראל, אבל אנו רחוקים עוד מרחק רב מהיות עם המוכשר לבנות מדינה, משק, תרבות, חברה, לשון, חירות ועצמאות ולקיים הבטחון בתנאים הנוראים שהוטלו עלינו. — גם אחרים לא היו לעם בבת-אחת. העם האנגלי לא היה תמיד העם הזה, המלוכד והממושמע כל כך ויודע לקיים מדינה חפשית ודמו-קרטית, אלא היה מורכב משבטים שונים, זרים זה לזה, ונלחמים זה בזה. ורק אחרי התפתחות של מאות-שנים נעשו לעם אחד. גם העם הצרפתי לא היה תמיד עם אחד. ורק תוך התפתחות והתמזגות של מאות שנים נהפך למה שהוא.

לנו אין זמן של מאות שנים, ובלי מכשיר הצבא, כלומר בלי מסגרת חובה כוללת, מחנכת ומלכדת — לא נהיה לעם בעוד מועד. לא נוכל לסמוך על תהליך סטיכי בלבד. אין גם בטחון שהתהליך הסטיכי יביא למטרה הרצויה. בתוכנו וסביבנו פועלים לא רק כוחות מלכדים, מעלים, מזנכים

ומבריאים, אלא גם כאלה שהשפעתם הפוכה. ועלינו לכוון התהליך ההיסטורי, להאיצו, להפנותו לערוץ המבוקש ולהגיעו למחוז חפצנו. זה מחייב מסגרת של חובה לכל הנוער, מסגרת של משמעת לאומית, של חינוך חלוצי, של אימון גופני, של ליכוד ואחוזה, של הכשרה לעבודה ולהתיישבות, של ערכי תרבות ורוח, של אהבת המולדת וידיעתה, של רוח וגבורה, של כבוד עצמי וכבוד לזולת. בנוער שלנו צפון עתיד האומה והמדינה, ועלינו להכשירו לשליחות גדולה זו. ורק במסגרת חובה לאומית ייעשה הדבר. קודם כל עלינו להכשירו לשמור על שלום המדינה ובטחונה.

איך ילחם עם שבניו אינם יודעים לדבר איש עם אחיו, כי אין להם שפה משותפת? אנשים אשר אינם יודעים מה היא הארץ אשר הם יושבים בה, ומה הוא העם הזה, אשר עמו הם נמנים?

אילו היינו חיים בעולם אידיאלי, וחזון נביאינו היה למציאות ולא היו מלחמות בעולם, — היינו אולי יכולים לחכות בסבלנות עד שנהיה בדרך הטבע, מאליו (אם זה יתכן), לעם אחיד. אבל אין לנו זמן; ההיסטוריה דוחקת אותנו, עלינו לעשות המלאכה במהירות וביעילות המכסימלית — ואין לעשות זאת אלא במסגרת שקוראים לה בשם צבא. אבל לא השם ולא המסגרת קובעים; קובע התוכן, התוכן החינוכי, שבו נמלא מסגרת הצבא. הלשון היא אולי הדבר הגדול ביותר בהתפתחות האדם; זה מותר האדם. בכוח הלשון יצר האדם יצירותיו הגדולות, בלשון יתגלה וידבר האדם לחבריו, לדורו ולדורות. אולם הלשון גם מטעה. בשם אחד אנו קוראים לדברים שונים שאין שום קשר ביניהם. כשאנו אומרים: צבא, הרי אנשים הבאים מארץ מסוימת (שאינני רוצה לקרוא בשמה, כי אינני רוצה להעליב מישהו) הרי הם מיד נזכרים בחיי קסרקטין ירודים, בשחיתות ובהפקדות, כפי שתיאר לנו אחד מחברי הכנסת הראשונה שהזכרתי קודם, ושאני מצטער שלא נבחר גם לכנסת השניה על-ידי מפלגתו.

אבל מה זה צבא בישראל? אלה הם הבנים והבנות שלנו, העושים באמונה שירות האומה, המקבלים עליהם עול המדינה, העול הכי גדול, — לתת זמנם, כשרונם, ואם יש צורך — חייהם, בשביל העם. במסגרת זו של צבא-הגנה לישראל אפשר לעשות בזמן קצר דברים

אשר ידרשו בתנאים אחרים עשרות שנים, ואין אנו יכולים לחכות עשרות שנים.

ראש עיריה אחת נתן לנו עצה טובה, לפתות הרבה בתי-ספר. הייתי נותן לבעל העצה הזאת אף אני עצה טובה: לנקות קצת השכונות והפרברים הדלים ולסלק הזוהמה מהם שבעירו. ואני מניח שלא עשה זאת לא מפני שהוא אוהב סרחון ולכלוך בפרברים, או ים מזוהם, אלא מפני שאין לו האמצעים הכספיים לכך. ואשריהו שהוא יכול להיות רחב-לב על חשבון המדינה ולהציע לנו להקים מאות בתי-ספר בינוניים ולתת לכל הנוער חינוך תיכוני חינם. אבל, אדוני, צריך להקים גם בדונים לעולים, כי רבים עוד יושבים באהלים, ואין לנו כל האמצעים הדרושים אפילו לכך. יש בכנסת אנשים מאושרים הפטורים מכל אחריות, וכשדנים על פיתוח חקלאי הם טוענים למה אתם מוציאים על שיכון כל-כך הרבה? וכשדנים בפעם אחרת על מעברות, הם טוענים מדוע אינכם מקימים בתים לעולים? כשרוצים לאזן התקציב — הם טוענים: למה אתם מעמיסים עלינו מסים כה רבים? וכשדנים על מצוקת הדירות הם מתאוננים למה לא בונים יותר דירות לעם? שליחות-עם אחראית אינה יכולה להרשות לעצמה דיבור הפכפך וחפשי כזה, היא חייבת לעשות חשבון כולל.

ועלינו לדון על צבא-הגנה לישראל מתוך ראיית דרכינו המיוחדים. על צבאנו הוטלו תפקידים אשר לא הוטלו על הצבא בעמים אחרים, כי לא היה צורך בהם. הדברים היו נתונים אצלם מראש. אצלנו אינם נתונים, ואפשר לעשותם במהירות וביעילות הדרושה אך ורק במסגרת של חובה לאומית, כלומר במסגרת צבאית. לא נוכל לשנות בנקל העולים הקשישים והבאים בימים. את הילדים נחנך בבתי-ספר עממיים, והנוער נחנך בצבא. כאן נעשה אותם לבני עם אחד ולמגיני מולדת משותפת.

ראיתי את הנערים האלה לפני היכנסם לצבא. ראיתי אותם בימים הראשונים להיותם בצבא. ראיתי אותם שלושה חדשים, ששה חדשים ושנה לאחר היותם בצבא. ואני יכול לומר לכם שהם נעשו אנשים אחרים, אלה הם יהודים אחרים, הם יודעים כיצד לשבת בבית-הכסא — כן, הם לא ידעו זאת מקודם, ואינני צריך לבקש סליחה על כך שאני מזכיר דבר גס כזה; הם

יודעים לדבר עברית; הם נעשים יהודים גאים ובוטחים בכוחם ובכוח עמם. הם נעשים חברים טובים. הם נעשים בני־תרבות. הם יודעים לשמור על נקיון, על סדר ועל משמעת. הם לומדים מקצוע, יודעים לאחוז לא רק ברובה — אלא גם להשתמש במכונה.

ידעתי: באמריקה ישנם רבבות, מאות אלפים ומיליונים שלמדו בבתי־ספר מקצועיים. כבר ציין שר־החוץ וגם אחרים, ששם כל אחד יודע לנהוג מכונית. אבל יהודי תימני אינו יודע מה זה מוטור; מעולם לא טיפל בדבר כזה. הוא אולי היה בתימן צורף, והוא יכול לעשות מלאכה דקה, אבל מכונה, מוטורים, טראקטורים, קומביינים וטאנקים — כל אלה לא היו ידועים לו. ואין לנו זמן לחכות עד אשר יקומו בתי־ספר מקצועיים ותיכונים וכל הנוער מגיל זה יקבל חינוך תיכוני חינם. ומנין ניקח את כל הכסף הדרוש לכך. אדוני ראש עיריית תל־אביב? איננו יכולים לבנות בתי־ספר בלי כסף ובלי מסים.

אחדים אמרו: מתוך טעמים פאטריסטיים נסכים שהחוק יעבור לוועדה, אבל בוועדה נציג תנאים. תרשו לי להגיד מראש: ישנם תנאים שלא נקבל אותם. אם התנאי הוא ביטול הנח"ל — כפי שרוצים כמה מהציונים הכלליים — התשובה היא: לא! הנוער נדרש ליהרג על הארץ הזו; אולם קודם לזה דרוש שיאהב אותה.

רוב העולים עלו לארץ מחמת השוט. אינני אומר זאת לגנאי; דבר זה חל על כולנו. תמיד קסם החזון המשיחי. וקום המדינה, כמובן, מילא תפקיד רב בעליה החדשה. ואף־על־פי־כן באו רובם מתוך מצוקה. דוגמה בולטת היא עליית יהודי בבל. הם לא נשמעו לקריאת כורש מלך פרס, ועם זרובבל, עזרא ונחמיה לא באו, ונשארו בגולה אלפיים וחמש מאות שנה, ולפני שנה באו כולם על כנפי נשרים; לא כל כך מתוך אהבה רבה לארץ ומתוך נכונות למסור נפשם עליה, — והוא הדין בעולים מארצות אחרות. בכל אלה יש לנטוע תחילה אהבה לארץ, למולדת.

בארצות אחרות נעשה הדבר מאליהו במשך מאות שנים, קודם כל אדם חי על אדמתו, על חבל נחלתו; הוא אוהב כברת האדמה שלו, ולאט לאט הוא מרחיב רגש זה על החבל שלו, על הגליל שלו, ואחר־כך על המולדת

כולה. אבל שורש אהבת המולדת הוא אהבת האדם לאדמה, אשר מתוכה הוא מוציא את לחמו. שורש זה יש להקנות לעולים, לפחות לדור הצעיר.

אנו היינו מנותקים אלפי שנים מן האדמה; טיסה לארץ וישיבה במחנות ובמעברות או אפילו בתל-אביב אינם משרישים המוני עולים במולדת ובאהבת המולדת, ויש להפנות הנוער לעבודת האדמה.

אני מצטער על-כך, שאיננו יכולים לחייב כל יוצא-צבא בהכשרה חקלאית, כי יש הכרח לשלוח בחורים לחיל-האוויר ולחיל-הים ולעבודת הטאנקים ועוד מקצועות כאלה הדורשים אימון ממושך. ורק חלק מהשנתון המגויס ניתן לנו לשלוח לנח"ל — להכשרה חקלאית, אבל על חלק זה לא נוכל לוותר. עלינו לדאוג לישובי-הספר, לשובים בנגב, ועלינו לקשר הדור הצעיר עם מרחבי השדות, עם נוף המולדת. אני יודע שלא כל הנחלאים מתישבים אחר כך על הקרקע — אבל נוצר אצלם קשר אמיץ ואינטימי עם הארץ ועם האדמה.

כשהנוער שלנו רואה הגליל, ים-כנרת, המרחבים בנגב, היופי הנפלא של אילת, כשהוא חורש וזורע במשך חדשים האדמה, ואוסף תנובתה, מתעורר אצלו אותו דבר שהיה חבוי ומשותק בתוכו מלפני אלפיים שנה: חוש המולדת; ולא נותר על זאת; כך נוצר עם.

ולא רק טיפוח אהבת המולדת, אלא עצם הבטחון דורש זאת. נחוץ לנו צבא ודרושה לנו התישבות חקלאית — למען הבטחון. ושוב יש אצלנו העושים אנטייתזה: או זה או זה: או צבא סדיר, או מילואים, או ישובי ספר. לבטחוננו דרושים אלה ואלה. בלי התישבות — דווקא במקומות כאלה שבעלי-הון אינם הולכים לשם — אין בטחון למדינה הזאת. עלינו ליישב מקומות אפופי-סכנות. התישבות כזו נעשית אך ורק מתוך אהבה גדולה, כי החיים בהתישבות זו קשים ומסוכנים. בעזרת הצבא אנו יכולים ליישב נקודות-התורפה המסוכנות ביותר בארץ, אבל לשם כך עלינו להכשיר את הנוער וללמדו שני דברים: חרב ואת. עד עתה נעשו עלידי הצבא שלושה בסיונות ליצור נקודות-התישבות חדשות (קוראים להן היאחזויות) ליד רצועת עזה ובגליל העליון. בעתיד נצטרך להרבות בנסיונות כאלה, כי יחידים אינם הולכים למקומות אלה; וצר לי להגיד שגם הקיבוצים והמושבים אינם

נדחקים יותר מדי לישובים כאלה. כל פעם שאני בא לגליל, או שט על פני ים כנרת אני עומד בוש ונכלם — שטח נהדר שבצפון ים כנרת, עם זכרונות היסטוריים, המשמש מקום תורפה מבחינה בטחונית, עומד נעזב ושומם; יש בתים, והם ריקים, ואין איש הולך להתישב במקום נפלא וקשה זה. נח"ל ילך לשם, כי נח"ל הוא נוער העומד לפקודת העם, אמנם רק לשנתיים — עכשיו, לשנתיים וחצי — אבל היאחזות של נח"ל — לא תשומם עוד. נח"ל הולך ונח"ל בא — ההיאחזות לעולם עומדת. ובלווית נח"ל אולי יבואו גם אחרים. זהו הכרח חיוני לבטחון.

וכנגד הכופרים בנח"ל יש כופרים בצבא. הם רוצים שנטיל עול הבטחון כולו על ישובי הספר; לא, רבותי! הכרחי צבא, ישובי ספר בלבד לא יקיימו בטחון המדינה, ישובי-ספר הם עזר לבטחון, עזר חשוב וחיוני; אבל רק מי שחי בעבר יסמוך על ישובי-ספר בלבד. זכורני הוויכוח עם חברים אלה, כשהיטלר איים על קיומנו ועל חופש העולם כולו. אנחנו ראינו צורך לגייס יחידות יהודיות להשתתף במלחמה נגד היטלר. חברים אלה אמרו: נגד היטלר — כן, אבל רק כשיגיע לגבולות ארצנו. שללנו אז ונשלול אסטרטגיה „פטריוטית“ זו. עלינו להילחם באויב שלנו — מחוץ לגבולותינו. „בימים הטובים ההם“, שחלפו לאשרנו, יכולנו להסתפק בהגנה מקומית וסטאטית. הגינונו אך ורק על ישובים, עכשיו עלינו להגן על מדינה, ולכך נחוץ כוח נייד, וההגנה מוטב שתיעשה בשטח האויב. ישובי ספר מילאו וימלאו תפקיד חשוב בהגנת הארץ, ועלינו להכין שלשלת של ישובים לארכה ולרחבה של המדינה, — אבל במלחמה נעמוד רק בצבא נייד, מצויד במטוסים, בתותחים, בטאנקים, בספינות קרב ובמכשירי מלחמה אחרים. אין אלה עניין לישובי-ספר, אלא לצבא נייד וממוכן, שילך לכל מקום; ואם תקרה מלחמה ילך תחילה לאויב, ולא יתן לאויב לבוא אלינו.

שמחתי לשמוע כי עמדו בוויכוח היום גם על הגדנ"ע, והפעם בנימה חיובית. קראתי הדיונים בשיבת ועדת-החינוך, בה נשמעו הרצאות ודין-וחשבון מפורט על הגדנ"ע. נתמנתה גם ועדה לבחון תכניות להרחבת הגדנ"ע ויסוד קהילות נוער בתוכו. ובצדק צוין כאן, שאם נקיף בגדנ"ע כל מאה אלף הנערים והנערות בני ארבע-עשרה—שמונה-עשרה, נשכלל מערכות

בטחוננו, וגם נעלה הרמה התרבותית של הנוער והעם. הנוער בגיל ארבע עשרה—שמונה עשרה זהו העם לעתיד. זהו הגיל בו יש לחנך הנוער לתפקיד-חייו, בין שזה נוער לומד בגימנסיה, בין שזה נוער עובד בבית-חרושת, בין שזה נוער-רחוב פרוע. אני מאמין כי אפשר לחנך גם הנער הפרוע ביותר. הרב כהנא ודאי יאשר כי בכל אדם יש יצר טוב ויצר רע, ואי-אפשר גם בלי יצר הרע. אין האנשים מתחלקים לטובים במאה אחוז ולרעים במאה אחוז. האיש הפרוע ביותר אפשר לחנכו בגיל מתאים, אם מכניסים אותו למסגרת מתאימה ונותנים לו המזון הרוחני והתרבותי הדרוש. זוהי אחת הבעיות הדחופות והחיוניות ביותר העומדות בפנינו; מה תהיה דמותם של מאה אלף הנערים האלה? רק עשרים אלף נערים לומדים בבתי-ספר; שמונים אלף הם מחוץ לחינוך שיטתי. חלק גדול מהם עובדים ומסיעים לפרנסת הוריהם. חלק מהם הם נערי רחוב ושולחים ידם בגניבה ונהפכים לעבריינים ולפושעים. אין, לצערי, עדיין היכולת החמרית בידי המדינה לבנות לכולם בתי-ספר תיכוניים ולחייבם ללמוד עד גיל שמונה-עשרה. אולם אפשר ואפשר, ומשום כך חובה, ליצור מסגרת חינוכית בגדנ"ע בשביל כולם, ולהביאם לחודש-חדשיים למחנה נערים בערבה, בבאר-אורה, באילת, בגליל העליון, בסביבות ירושלים. אם דבר זה ייעשה במשך ארבע שנים, הם ילמדו גקיון, סדר, עבודה, יכירו הארץ, תולדותיה, יראו יפיה, יעמדו על אפשרות היצירה בתוכה, יטעו עצים, ילמדו להשתמש ברובה ובתותח, — וראיתי גדנ"עים משתמשים בתותח בהצלחה, — ינהגו סירות ומטוסים. וכאשר יכנסו לצבא, יתקדמו מהר באימוניהם ובהכשרתם ויהיו אחר כך לאזרחים מועילים וברוכים בארצם.

שמענו היום הרבה על המדינות הידידות לנו ביחוד בארצות "הדמוקרטיה העממית". אינני רוצה לדבר אף מלה נגד הידידים האלה, אם כי איני יכול להשלים אף רגע אחד עם גורל היהודים בתוכם, וההסגר הקיים במקום שהוא קיים על העליה. אבל משום מה לא מצאו לנחוח ידידי הידידים האלה לספר לנו על שירות הצבא בארץ הגדולה ביותר בין הידידות האלה, בברית-המועצות.

מהו אורך השירות הצבאי בברית-המועצות, שמשום מה חברי-הכנסת

וילנר וסנה וחבריהם מתעלמים ממנה הפעם? טוראי בחיל-היבשה משרת 24 חודש; סמל בחיל היבשה — משרת 36 חודש; חיילות מקצועיים משרתים 48 חודש; ימאים — 48 חודש; סמל בחיל-הים — 60 חודש; סמל בחיל האוויר — 60 חודש. מדוע מיעץ לנו חבר-הכנסת וילנר שירות של 12 חודש בלבד? כלום החייל בברית-המועצות, לדעת מר וילנר, כל-כך מטומטם? אין אנו חייבים לעשות כל מה שעושים או לא עושים באותה ארץ גדולה וידידותית. לא כל מה שנעשה שם — פסול, — ולא כל מה שנעשה שם — הוא קודש, אבל כלום אין זה משונה ותמיה כי חסידי ברית-המועצות מטיפים לנו דווקא שירות של 12 חודש בלבד. כלום שלומה של מדינת-ישראל הקטנה והמוקפת איבים מכל הצדדים — בטוח יותר משלומה של ברית-המועצות המוקפת ארצות „הדמוקרטיה העממית“ וסין הקומוניסטית, ואשר לדברי חבר-הכנסת ריפתין, הן מהוות הכוח הצבאי הגדול ביותר בעולם? כלום באמת 800 המיליונים בארצות הקומוניסטיות האדירות והמלוכדות כל כך מפחדים מארצות-הברית שבאמריקה על 150 מיליוני האזרחים המנוונים והמשועבדים שלה — השקועים תמיד בניגודים ובמשברים חריפים...?

ועוד הערה אחת או שתיים לאלה שדיברו לענין. אחדים מהתומכים בחוק המוצע דיברו ברחמנות רבה על סבל הנוער. אני מרשה לעצמי לכפור בעיקר: — השירות בצבא אינו סבל. לא הייתי מרשה לעצמי לומר זאת אילו לא שירתי בעצמי, ואילו בני לא שירתו ואילו ידידי לא שירתו, ואילו חברי הטובים ביותר לא שירתו. — מה הדיבור הרחמני הזה? איזה סבל יש כאן? מה הוא הסבל של נער הנותן 30 חודש שירות לעמו ולמולדתו? החייל מקבל את לחמו, תלבושתו ושכרו; ניתן לו חינוך; הוא לומד מקצוע; הוא לומד להיות איש חזק, בריא, מסודר, מכובד; הוא ממלא שליחות לאומית לבטחון עמו, — היכן כאן הסבל? יש כאן שירות וזכות גדולה! עשיתי מלאכות רבות בחיי, ואני חולם על עוד מלאכה אחת. אני תפילה, כאשר אצא, או אוצא מן הממשלה — שאזכה להיות טוראי בצבא-הגנה לישראל... (יש לי הסכם עם הממונים שלא ישאלו אותי על גילי). ידעתי שרבים אינם מרגישים עצמם כל כך טוב בימים הראשונים לכניסתם לצבא. הם מפסידים

חופש התנועה, הם נתונים לפקודות, הם צריכים לישון במקום שאומרים להם ובשעה שאומרים להם, הם חייבים לעשות אימונים ועבודות לפי צו. אבל הרגשה זו קיימת רק בשבועות הראשונים, ואחר-כך החייל והחיילת מרגישים עצמם בכי-טוב. ומה הוא הסבל הנורא הזה? זוהי זכות גדולה שניתנה לנוער שלנו אחרי עשרות דורות. גם הטענה שהמשק כאילו מפסיד אין לה שחר. הצבא אינו נוטל כוחות עבודה מהמשק, אלא להיפך, מכשיר ומחנך למשק. כל אדם שהיה בצבא הוא אזרח טוב יותר מזה שלא היה בצבא. בצבא הוא לומד מקצוע, עבודה או פקידות, ומתרגל להיות אדם זהובטח בעצמו; ומה הקינה הזאת על סבל?

לבסוף, עוד מלה אחת שאיננה שייכת לענין, אבל הועלתה בוויכוח זה. חברי-הכנסת כהנא התאונן על כך שמלגלים ליהודי דתי בעל זקן. אני מסופק אם מישוה פה לא יהיה שותף לו בגינוי הופעות כאלה — אם ישנן; וודאי ישוה הופעות רעות בארץ, אבל למה מייחסים זאת לצבא? יתכן שפה ושם יש גם בצבא הופעות לא מכובדות, ואפילו מגונות. אבל דווקא במסגרת הצבא נלחמים, ונלחמים בהצלחה וביעילות, נגד גילויים נפסדים. ומדוע ידובר בטון כזה על צבא-הגנה לישראל? התביעה של חברי-הכנסת כהנא לכבוד הדדי מחייבת גם אותו ואת חבריו. הכבוד שאתם תובעים, בצדק, כלפי עצמכם, כלפי מנהיגים והליכותכם, — אתם חייבים גם לאחרים. אני יודע שהחלוצים הראשונים, שקשה להגזים בזכותם הגדולה, אלה שהקימו את פתח-תקוה, זכרון-יעקב, וגם רבים מאלה שהקימו את ראשון-לציון היו יהודים אדוקים. אני מוכן להניח שאדיקותם הדתית היתה גורם חשוב במפעלם החלוצי. אבל גם זוהי עובדה שבמשך שני דורות בנו את הארץ אנשים כמוני, לאו דווקא אדוקים. אלה שבנו ועבדו והגנו בימי התורכים ובימי הבריטים, ונלחמו בימי מלחמת השחרור — רובם נדמה לי היו „חפשים“. כלום הם יהודים פחות חשובים מכם? כלום אינם ראויים שתתייחסו ביתר כבוד אל נאמנותם לעם היהודי? האין אתם חייבים קצת בכבוד בנינו ובנותינו המשרתים בצבא-הגנה לישראל? הצבא איננו מורכב ממלאכים; החיילים הם בני אדם, כמו כל היהודים. יתכן, וגם בצבא נעשים מעשים מכוערים, כמו בכל מקום אחר. אולם מה הדבר שחברי-הכנסת

לורנץ ניסה להוקיע כאילו זה היה פילגש בגבעה? אם מישוהו פה יספר מעשה באיזה אדוק, או רב שהיה רמאי וגנב ועושה כל מעשה תועבה, האם לא תתמרמר, ובצדק, אם מקרה בודד יתואר כאילו בא ללמד על הכלל? אל נגזים במעמסה הגדולה, כביכול, שאנו הולכים להטיל על הנוער בהארכת השירות בעוד ששה חודשים, אני יודע שישנם בחורים הרוצים להשתחרר עד כמה שאפשר יותר מוקדם. אין אלה דווקא הבחורים הטובים ביותר. אני מאמין בנוער שלנו שהוא נאמן למדינה וחרד לשלום המולדת והעם. ואם נציגי העם — והם יושבים פה — יגידו לו: בחנו את המצב; ומפני סיבה זו וזו שנתבררה כאן ונתבררה ביתר פרוטרוט בוועדה — עליכם לשרת את עמכם במשך שלושים חודש, — יעשו זאת באהבה. נבטח בנוער שלנו — הוא לא יכזיב.

ה' באלול תשי"ב — 26 באבגוסט 1952

חוק שירות בטחון (תיקון)

בישיבה קכ"ז של הכנסת השניה

חבר-הכנסת ברי-יהודה, שלא היה לו מה להגיד לגוף הענין, השתמש בהסתייגות לבעוט בשר-הבטחון, המדבר כביכול גבוהה גבוהה בכנסת על גיוס נשים, ובקואליציה הוא מתפשר נמוכות נמוכות. זוהי בעיטה מוצלחת; יש לה רק חסרון אחד — אין בה אמת. לא היה ולא יהיה שום דבר שהובטח בכנסת על-ידי שר-הבטחון, שלא יתקיים. כל הידיעות שמפיצים בכנסת ומחוצה לה, בעתונות ובדרכים אחרות — אין להן שחר, והן בדוטה מחוסרת טעם.

אין טעם לחזור על הוויכוח שהתקיים בענין זה בשבוע שעבר, ולכן אעמוד רק בהערות אחדות על דברים שנתחדשו לי ולאחרים תיך שבוע זה. הדבר הראשון שנתחדש הוא, כי חבר-הכנסת בן-אהרן ראה הפעם צורך להסתייג מעמדתו של נציג מק"י, ואני מברך על הסתייגות זאת. אני